

Čechy a světové výstavy

Petr Albrecht

Bakalářská práce
2005

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Práce se zabývá zařazením československých a českých umělecko-průmyslových výstav do kontextu světového výstavnictví. Pojednává též o jejich vzniku a vývoji, který mapuje až po současnost. Zvláštní kapitolu tvoří část, která se podrobněji zabývá světovou výstavou EXPO 58 . Větší prostor je věnován také poslední celosvětové výstavě AICHI, uspořádané v Japonsku, jejíž hlavní téma vyjadřuje název „Moudrost přírody“ a zvláště českému pavilonu, v němž se mimo jiné svérázným způsobem prezentují čeští hudebníci a výtvarníci.

Abstrakt ve světovém jazyce

The topic of this work is to classify the Czechoslovak and Czech industrial exhibitions in the world connections and also reviews its history to the present. The EXPO 58 represents an extra chapter in this evolution. The wider space is also given to the contemporary World exhibition in Aichi, Japan with its motto „Nature’s Wisdom“, and particularly to the Czech pavilion, with specific artistsic presentation.

OBSAH

ÚVOD.....	3
1 HISTORIE MEZINÁRODNÍHO VÝSTAVNICTVÍ	4
1.1 POČÁTKY SVĚTOVÉHO VÝSTAVNICTVÍ – DŮVODY A PŘEDPOKLADY VZNIKU	4
1.2 PŘEHLED EPOCH V HISTORII POŘÁDÁNÍ SVĚTOVÝCH VÝSTAV	4
2 PRŮMYSLOVÉ VÝSTAVY V ČECHÁCH A NA MORAVĚ	5
2.1 HISTORIE	5
2.2 ČESKÁ VÝSTAVIŠTĚ.....	7
2.2.1 Holešovické výstaviště v Praze	7
2.2.2 Veletržní palác	8
2.2.3 Brněnské výstaviště	10
3 ČESKÁ ÚČAST NA MEZINÁRODNÍCH VÝSTAVÁCH.....	11
3.1.1 ČESKOSLOVENSKO NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ V CHICAGU 1933-1934	11
3.1.2 ČESKOSLOVENSKO NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ V PAŘÍŽI 1937	11
3.1.3 ČESKO-SLOVENSKO NA NEW YORK WORLD'S FAIR 1939.....	14
3.1.4 ČESKOSLOVENSKO NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ EXPO '58	15
3.1.5 ČESKOSLOVENSKO NA EXPO '67 V MONTREALU	19
3.1.6 ČESKOSLOVENSKO NA EXPO '70 V ÓSACE	20
3.1.7 ČESKÁ A SLOVENSKÁ FEDERATIVNÍ REPUBLIKA NA EXPO '92	22
3.1.8 TAEJON 1993	24
3.1.9 ČR NA EXPO 2000 V HANNOVERU	24
4 SOUČASNOST	26
4.1 AICHI 2005	26
5 BUDOUCNOST SVĚTOVÝCH VÝSTAV	32
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	33

ÚVOD

Světové výstavy se staly velkým fenoménem novodobé průmyslové společnosti. Největšího vrcholu dosáhly zřejmě ve 20. století. Postupem času, od 18. a 19. století se výrazně proměnila jejich podoba. Jejich existence samozřejmě vždycky měla a má svou pozitivní i negativní stránku. Je jisté, že celosvětové výstavy pomohly mnoha národům ve vlastní sebe prezentaci a jistě urychlily vývoj v mnoha oblastech. Často se však také stávaly prostorem, v němž národy soupeřily o prvenství a větší moc ve světě. V historii lze nalézt mnoho příkladů, kdy jednotlivé výstavy, či národní expozice sloužily spíše mocenským účelům, či zvráceným ideologiím. Šťastná pak byla myšlenka učinit ze světových výstav místo setkávání a komunikace i v oblasti umění, které má schopnost tvořit přirozenou protiváhu komerčním účelům každé průmyslové výstavy. Je tu možnost seznámit se s kulturami dosud nepoznanými, nahlédnout alespoň z části do jiného světa i myšlení. Tak jako všechno, co jistým způsobem překračuje lidská měřítka, má i tento druh výstav obrovskou přitažlivost pro návštěvníky a tím vlastně i jistou budoucnost. Nachází se zde mnoho věcí, které mohou imponovat, ukáží se zde lidská touha po novém poznání. V novém 21. století by se patrně mělo využít přirozeného sklonu člověka – zvědavosti - k účelům čistě humanistickým a odvrátit se svým způsobem od hospodářské soutěže.

Ve své práci se snažím zachytit to, jak se Čechy a Československo v průběhu historie světových výstav „zapojily“ do světových výstav, jaký přínos měly jeho expozice a jakým způsobem prezentovaly náš průmysl i kulturu zejména v průběhu 20. století.

Práce končí světovými výstavami, které už proběhly, či právě probíhají v začínajícím 21. století a zabývá se podrobněji českými expozicemi.

1 HISTORIE MEZINÁRODNÍHO VÝSTAVNICTVÍ

1.1 Počátky světového výstavnictví – důvody a předpoklady vzniku

Za první průmyslovou výstavu je považována ta, která se konala v Londýně v roce 1756. Další výstava se uskutečnila v Paříži v roce 1763, třetí se potom konala v Praze roku 1791 a čtvrtá opět v Paříži roku 1798. Jejimi organizátory byly v tomto období většinou spolky „vlasteneckých“ podnikatelů.

Změnu co do organizace takovýchto výstav znamenala až pařížská výstava z roku 1798, která „přinesla nové organizační i myšlenkové prvky". Výstava byla pojata jako lidová slavnost. Veřejným předváděním výrobků lze se mělo dosáhnout povzbuzení podnikatelského ducha. Novinkami tu byla otevřenost široké veřejnosti, ambice zahrnout všechna průmyslová a řemeslná odvětví země, dělit výstavu do sekcí, získat státní podporu, profesionalizovat pořádání výstav jmenováním oficiálních výstavních komisí, posuzovat a vyhodnocovat předváděné výrobky, zjednodušit orientaci na výstavě vydáním katalogu atd. Tento nový výstavní koncept, v podstatě národní koncept, se postupně uchytil ve všech zemích evropského kontinentu a vrcholu dosáhl ve 30. a 40. letech 19. století.

1.2 Přehled epoch v historii pořádání světových výstav

Světové výstavy - časové rozdělení podle Jaroslava Halady [1]

1851 – 1867 *prezentace anglo-francouzského dominantního postavení v průmyslu světa*

1873 – 1902 *živelné rozšíření světových výstav do ostatních vyspělých států a na další kontinenty (Severní Amerika, Austrálie)*

1902 – 1928 *snahy o vnesení řádu do pořádání výstav korunované založením BIE a přijetím diplomatické konvence o světových výstavách*

od 1931 *dodnes platí konvence (pozměněna protokoly z r. 1948, 1966, 1977 a 1989)*

do 1946 *BIE součástí Společnosti národů*

1958 – 1988 *bipolární rozštěpení světa, soupeření v rámci studené války*

od 1992 *globalizace nosným tématem světových výstav.*

2 PRŮMYSLOVÉ VÝSTAVY V ČECHÁCH A NA MORAVĚ

2.1 Historie

Za vůbec nejstarší obchodně průmyslovou výstavu na světě lze pokládat tu, která se konala v roce 1754 na chotkovském panství ve Veltrusích u Kralup nad Vltavou. Známa je také Pražská klementinská výstava z konce léta 1791. Cílem těchto výstav však ještě zdaleka nebylo uplatnění vystavovaného zboží na trhu. Obě české zemské výstavy 18. století vycházely z pradávnejší tradice středověkých trhů a z mladší tradice dvorních dobročinných bazarů. Ke vzorkovým veletrhům následujícího století či k atmosféře pozdějších světových výstav měly velmi daleko. Tyto výstavy totiž nebyly pořádány ani tak pro výrobce či spotřebitele, ale spíše účelově jenom pro panovníka nebo místního šlechtického hospodáře, který chtěl předvést vladaři, jak jsou na jeho panství naplňována nařízení a podněty shora. Organizátory těchto našich nejstarších výstav nebyli podnikatelé v pravém smyslu slova.. Pražskou výstavu v roce 1791 měl v letním refektáři Klementina na starosti guberniální komerční rada Josef Anton Schreyer. V jeho podání se výstava stala zajímavým, byť neobvyklým doplňkem samotné korunovace českého krále Leopolda II. a královny Marie Ludoviky.

Teprve roku 1833 vznikla v Praze po vzoru francouzské Société d'Encouragement pour l'Industrie Nationale Jednota ku povzbuzení živnostenského ducha v Čechách, zvaná zkráceně Průmyslová jednota. Ta v srpnu 1833 navázala na pravidelné pražské průmyslové a manufakturní výstavy, pořádané doposud guberniálními úředníky v letech 1829 až 1831, a pro císaře Františka I. Uspořádala na Pražském hradě menší, neveřejnou průmyslovou výstavu. Podobnou akci zopakovala ještě v září 1836, tentokrát na počest korunovace Ferdinanda I. na českého krále v paláci hraběte Ledeboura mladšího na Malé Straně. O ceny tehdy soutěžilo kolem 250 vystavovatelů především z řad textilních podnikatelů, kteří tu předvedli na 4000 výrobků. Jak se však záhy ukázalo, ceny byly udělovány spíše majitelům šlechtických titulů než průkopnickým výrobkům. Výstava, která měla předčít podobnou akci z roku 1791, skončila nakonec velmi rozpačitě. Podivné praktiky poroty a malé rozdíly v sortimentu předváděných výrobků zapříčinily, že od udílení cen bylo nakonec zcela upuštěno a že se v Praze po řadu dalších desetiletí žádná průmyslová výstava nekonala.

Teprve dne 15. května 1891 se v Praze otevřely brány nově zbudovaného výstaviště, aby Pražané a další návštěvníci Prahy shlédli předem dlouho očekávanou událost, kterou byla Zemská jubilejní výstava a ta již měla mnohem větší ambice.

„Již předešlého dne večer se obyvatelé Prahy k této události chystali. Na pražských náměstích probíhaly koncerty, na Vltavě se rozzářil ohňostroj, na okolních návrších vzplály ohně a pražské domy a ulice byly vyzdobeny červenobílými zemskými a červenožlutými říšskými prapory a nescházely ani zelené girlandy ze smrkového chvojí. Dne 15. května 1891 v 10 hodin dopoledne projela branou výstaviště císařská delegace a za malý okamžik prohlásil arcivévoda Karel Ludvík jménem svého bratra, císaře Františka Josefa I., výstavu za otevřenou.“

Návštěva výstavy se pro každého, kdo prošel její branou, ať se jednalo o návštěvníky ze všech koutů monarchie, stala doslova národní poutí. O návštěvě výstaviště se mluvilo dlouho před tím a ještě déle po tom. Každý z návštěvníků chtěl na vlastní oči spatřit výstavu, která vyjadřovala příslušnost každého z nich k českému národu a mnohý z návštěvníků vůbec poprvé prožil pocit národního sebeuvědomění.

Dominantou výstaviště se stal tzv. Průmyslový palác a budova strojovny. Ale nescházelo mnoho dalších stánků, altánků, pavilonů a kiosků, ochutnáváren a restaurací, z nichž některé představovaly např. gotický hrad s padacím mostem, větrný mlýn, egyptský chrám, českou chalupu a další objekty.

Díky výstavě získala Praha několik dominant, jako např. rozhlednu na Petříně, lanovou dráhu na Petřín či proslulé bludiště vybudované z někdejšího výstavního pavilonu Klubu českých turistů v podobě již vzpomenutého gotického hradu.

Po rozpadu rakousko-uherské monarchie a vzniku Československé republiky v roce 1918 se zásadně změnily politické i hospodářské poměry v Čechách i na Moravě. Po založení nového československého státu si hospodářské kruhy záhy uvědomily novou situaci: Československá ekonomika se musela daleko více otevírat zahraničnímu obchodu než za doby rakousko-uherského státu. V těchto souvislostech muselo dojít i na veletrhy. Z rozhodnutí tehdejšího Ministerstva obchodu bylo stanoveno od roku 1920 pořádat v Praze mezinárodní Vzorové veletrhy.

2.2 Česká výstaviště

2.2.1 Holešovické výstaviště v Praze

Průmyslový palác

Stavba v secesním stylu z roku 1891 podle návrhu architekta B. Münzbergera za spolupráce inženýra Prášila s výzdobou B. Ohmanna a A. Dryáka, na jejímž projektu spolupracoval rovněž A. Wiehl, je vynikající uměleckou a technickou památkou. Palác je ústřední dominantou celého Výstaviště a je zároveň největší stavbou v areálu. Na délku měří 238 metrů a jeho centrální věž dosahuje do výše 51 metrů. Stavba je tvořena převážně prosklenou železnou konstrukcí. Vnitřní úpravy pocházejí z roku 1907 podle projektu architekta J. Fanty, figurální vitráže bočních křídel byly zhotoveny podle návrhu M. Alše. Slouží tradičně výstavním účelům, lze jej však využít i ke kulturním akcím, například plesům, koncertům, módním přehlídkám, galavečeřím apod. Výstavní prostory v Průmyslovém paláci jsou reprezentativní a poskytují ideální možnosti nejen pro samotnou výstavu, ale i pro rychlou montáž a demontáž expozic.

obr. 1 Vstupní část výstaviště

Lapidárium

Bylo vybudováno podle návrhu architekta A. Wiehla roku 1891, v roce 1907 došlo k jeho přestavbě v barokizujícím secesním stylu a zároveň k přístavbě. Dnes je zde instalována sbírka českého kamenosochařství 11.-19. století Národního muzea s pozoruhodnými originály soch, například barokního mistra Matyáše Brauna, které zdobily Karlův most. Roku 1996 získalo Lapidárium zvláštní ocenění a zařadilo se tak mezi desítku nejlepších evropských muzeí. V zadní části objektu je prostor o ploše 700 čtverečních metrů, který je využíván ke společenským a výstavním účelům.

Křižíkova fontána

Jedna z největších pozoruhodností Výstaviště. V roce 1891 český inženýr a vynálezce František Křižík zkonstruoval a zrealizoval světelnou fontánu. Fontána se stala klenotem jubilejní zemské výstavy a spolu s Průmyslovým palácem ztělesňovala ducha doby, vládu železa a nástup elektřiny. Její současná podoba vychází z rekonstrukce uskutečněné o sto let později.. Přilehlé stěny okolních pavilonů tvoří amfiteátr pro více než 6 000 diváků.

Křižíkovy pavilóny

Novodobými stavbami na Výstavišti jsou čtyři univerzální výstavní pavilóny, které stavebně uzavírají prostor Křižíkovy fontány. Jejich tvůrcem je architekt Michal Brix.

2.2.2 Veletržní palác

Po prvním pražském vzorkovém veletrhu, konaném v r. 1920, vznikla myšlenka vybudovat nový veletržní prostor, neboť pavilony starého výstaviště již nestačily. Již v r. 1919 byly založeny Pražské vzorkové veletrhy s cílem podporovat ekonomiku nového státu a vybudovat vlastní obchodní centrum nezávislé na Vídni. Bylo zřízeno stavební družstvo, které zakoupilo pozemky nedaleko starého výstaviště s cílem vybudovat tři obchodní paláce a hotel jako obchodní centrum i sídlo reprezentací firem, které u nás podnikaly.

Vypracováním projektu nového objektu byli pověřeni arch. Oldřich Tyl a Josef Fuchs. Stavělo se od r. 1925, první veletržní palác, který ovšem z finančních důvodů zůstal

palácem jediným, byl slavnostně otevřen k 10. výročí vzniku republiky 28. 9. 1928. Ve své době to byla největší stavba svého druhu na světě a v Praze první stavba nového stylu funkcionalismu. Na ploše 140 x 80 m byl vybudován obrovský jednotný pravoúhlý blok s dvěma podzemními a osmi nadzemními podlažími, výška 37 m. Dva ústřední výstavní prostory měly 24 000 m² výstavní plochy. V jižní části je 15 m vysoká velká dvorana o půdorysu 80 x 40 m původně pro výroby těžkého strojírenského průmyslu, kolem níž stoupají jednotlivá výstavní patra s jednoduchou železobetonovou konstrukcí. Druhým je v severní části malá ochozová dvorana procházející všemi podlažími rovněž s horním osvětlením, jeden z nejpůsobivějších prostorů ve stavbách 20. století.

obr. 2 Pražské vzorkové veletrhy ve Veletržním paláci

Kromě veletržní expozice byla v paláci představena také Slovanská epopej, kterou Alfons Mucha daroval Praze. Ve 30. letech bylo v podzemí vybudováno kino, v přízemí restaurace a v 6. patře kavárna s vyhlídkou. Původnímu účelu sloužil palác do r. 1949 s přestávkou za okupace, kdy jej Němci mimo jiné používali jako shromaždiště Židů před transportem do koncentračních táborů. Od r. 1951 sloužil palác jako administrativní budova několika podnikům zahraničního obchodu. 14. 8. 1974 zcela vyhořel a o čtyři roky

později byl přidělen Národní galerii pro stálou expozici moderního umění. K tomu účelu byl rekonstruován podle návrhu arch. Miroslava Masáka a projektantů SIAL Liberec.

2.2.3 Brněnské výstaviště

Rozhodnutí o výstavbě brněnského výstaviště padlo na Moravském zemském výboru v srpnu 1923. Výbor zakoupil pozemek tzv. Bauerovy rampy o 58 ha v prostoru dnešního výstaviště. Ještě téhož roku 1923 byla vypsána soutěž na jeho urbanistické řešení. Soutěž byla obeslána 31 pracemi, 5 prací bylo odměněno a další 3 projekty se zakoupily. Nejvyšší ocenění soutěže získala studie pražského architekta Josefa Kalouse, schválená také k realizaci.

Projekt železobetonové konstrukce průmyslového paláce zpracoval architekt Emil Králík. Na výstavbě celého výstaviště spolupracovala další více než desítka brněnských a pražských architektů, mimo jiné Bohuslava Fuchse, Vladislava Chrousta, Jiřího Krohu, Bohumíra Čermáka, Pavla Janáka, Josefa Gočára, Vincence Bayera a další. Brno získalo moderní a největší výstaviště v předválečném Československu o rozloze 360.000 m² s hrubou výstavní plochou v pavilonech 30.355 m². Výstavba byla prováděna postupně a pokračuje dodnes.

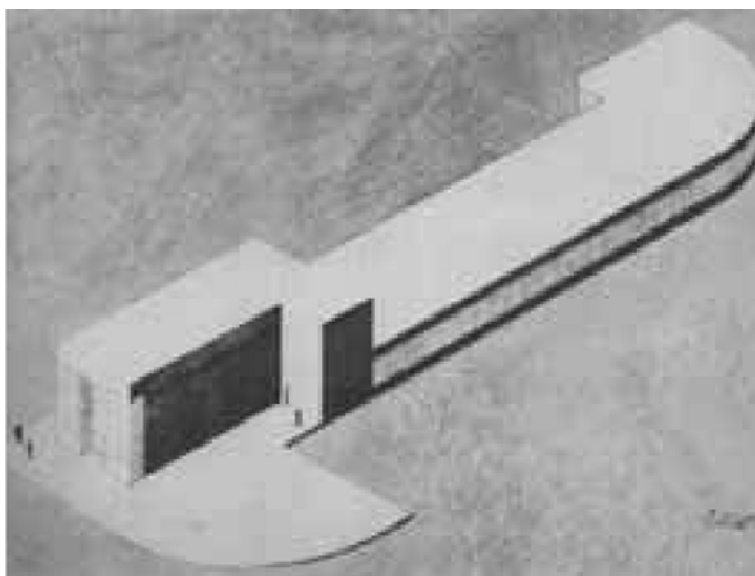

obr. 3 Pavilon Z na brněnském výstavišti

3 ČESKÁ ÚČAST NA MEZINÁRODNÍCH VÝSTAVÁCH

3.1.1.1 ČESKOSLOVENSKO NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ V CHICAGU 1933–1934

Výstavy Století pokroku se zúčastnilo vlastními národními pavilony jen 14 států (důsledek světové hospodářské krize), mezi nimi i Československo. Rozhodnutí československé vlády o účasti realizovalo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností. Stavbu pavilonu navrhl architekt Kamil Roškot a provedl od dubna do května 1933 Bedřich Sirotek z Prahy s třemi dílovedoucími.

obr.4. Axonometrie výstavního pavilonu

Vzhledem zapadala budova zcela do modernistického rámce výstavy. Projektu dominovala účelnost. Stavba byla rozčleněna na dvě části přední, vyšší, byla vstupem do dlouhé nižší části výstavní. Průčelí bylo prosklené a nad vchodem se skvěla nádherně provedená skleněná mozaika, představující velký státní znak. Prosklené byly rovněž obě postranní zdi výstavní části, zatímco část přední měla stěny ze žlutě nabarvených překližek. V noci se stala výstavní část pavilonu, díky osvětlení, velkolepě zářící výkladní skříň československých výrobků.

3.1.2 ČESKOSLOVENSKO NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ V PAŘÍŽI 1937

Československo dostalo přiděleno atraktivní místo nedaleko od centra výstavy, navíc přímo na nábřeží Seiny. Generálním komisařem byl profesor Krčmář, na kvalitním projektu československého pavilonu se podílel architekt Jaromír Krejcar a kolektiv.

Funkcionalisticky působil kubus s oblými rohy. Kovová konstrukce provedená Vítkovickými železárnami byla vyplněna speciálním sklem "Thermolux", rozptylujícím dokonale světlo a izolujícím tepelně a zvukově. Po architektonické stránce se jednalo o budovu vsutku impozantní, zůstala však stát na půli cesty, pokud se týče výstavní účelnosti. Nejpůsobivější pohled na náš stánek poskytovalo večerní osvětlení - pavilon byl nasvětlován střídavě, přičemž vynikal uvnitř na straně průčelí instalovaný neonový znak, který prosvítal skrze skleněnou zeď a byl dobře viditelný i z druhého břehu Seiny.

obr.5. Celkový pohled na výstavní pavilon

Přehnané množství instalovaných předmětů však ve svých důsledcích vedlo k tomu, že v přeplněném pavilonu byli v rušnějších dnech návštěvníci blokováni v úzkých uličkách. V množství vystavovaného zboží pak zanikaly výrobky opravdu špičkové kvality.

Do československého pavilonu se vstupovalo schodištěm, po jehož levé straně na betonovém podstavci trůnilo Roue Pelton, kolo Peltonovy turbíny, o průměru 2,6 metru a váze 10 tun, výrobek Škodových závodů. V reprezentační síni vítal návštěvníky kamenný lev se státním znakem od Bohumila Kafky. Po pravé straně provázely kroky našich návštěvníků bronzové busty našich velikanů - J. A. Komenského, F. Palackého, J. E. Purkyně a T. G. Masaryka. V přízemí se nacházela oddělení skla, porcelánu, textilu a

hudebních nástrojů. Salon skla byl osvětlen skrze skleněný perličkový strop a jednotlivé významnější exponáty byly ozářeny dovedně skrytými světelnými zdroji. Celá jedna vitrína byla věnována pracím profesora Josefa Drahoňovského. V centru expozice na skleněné balustrádě byla posazena vitrína, v níž se nacházela souborná kolekce jablonecké bižuterie.

Skleněné oddělení vytvořil architekt Antonín Heythum, specialista na výstavní interiéry. Království ze skla dotvářely závěs z křišťálových hranolů, skleněná mozaika podle návrhu Jana Zrzavého, leptané okno dle návrhu Emila Filly, broušená židle potažená látkou z imitace briliantů, křišťálový lustr zvučící v intervalech čistým akordem. Na ploše 80 m² byly nahromaděny exponáty 120 československých sklářských firem! Reference o karlovarském porcelánu se shodovaly v tom, že ve výrobní technice a v dekoru svými novinkami překvapil Kodaň, Berlín i Sevres.

obr.6. Terasa nad Seinou

V prvním patře se nacházela průmyslová hala. O důležitosti, kterou Československo přiklo průmyslu, svědčí fakt, že mu byly vymezeny tři čtvrtiny výstavní plochy pavilonu. Pod stropem viselo letadlo Praga-Air-Baby a v jediném výstavním prostoru předváděly své exponáty všechny významnější firmy, Škodou, ČKD a Baťou počínaje a Ladou konče. Hala měla dokonce svou královnu krásy, byla jí Miss Koh-i-noor stvořená ze sponek, špendlíků a spínátek. Pak se návštěvník dostal k oddělení zemědělství, kterému dominoval diagram, prokazující vzestup životní úrovně venkova po zavedení

obilního monopolu. Pavilon se loučil s návštěvníkem panoramatem Hradčan od Jana Slavička.

Československé exponáty byly i v tematických pavilonech - v pavilonu architektury, pavilonu výtvarných umění, pavilonu propagandy, pavilonu tisku a v Mezinárodním pavilonu.

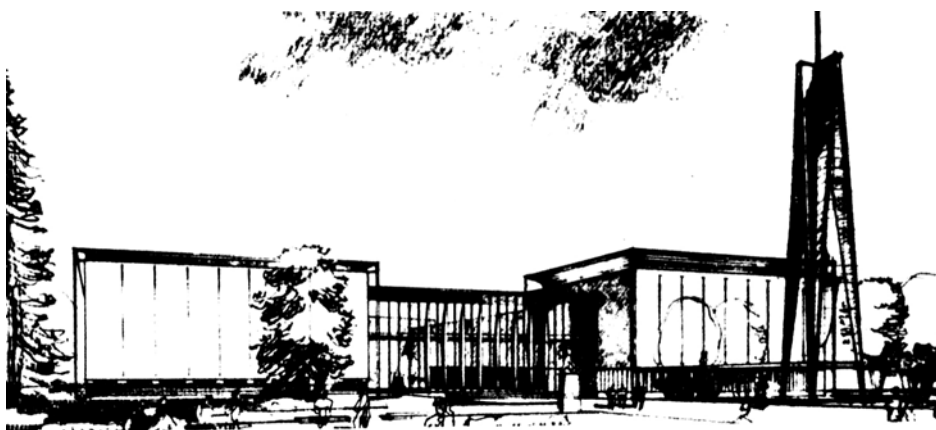
3.1.3 ČESKO-SLOVENSKO NA NEW YORK WORLD'S FAIR 1939

V roce 1937 ministerská rada rozhodla o účasti s vlastním pavilonem. Generálním komisařem byl jmenován ing Hugo Vavrečka. Smlouvu o poskytnutí pozemku o rozloze 1,524 hektaru pro stavbu pavilonu podepsal 3. 2. 1938 dr. Ladislav Turnovský (delegát ČSR u BIE) za Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností ČSR a za výstavní správu Grover A-Whalen. Ministerstvo veřejných prací zadalo projekt pavilonu Kamilu Roškotovi a F. X Hruškoví. Realizace pak byla svěřena Kamilu Roškotovi a Antonínu Heythumovi. I po vyhlášení protektorátu Čechy a Morava 16. 3. 1939 se výstavní výbor snažil pokračovat v činnosti. Počátkem dubna 1939 rozhodlo Ministerstvo zahraničí v Berlíně, aby bylo upuštěno od účasti a aby byla zahájena likvidace. Výstavní správa v New Yorku však, odvolávajíc se na výše zmiňovanou smlouvu z 3. 2. 1938, nepřipustila likvidaci česko-slovenské účasti, odmítla uznat pražský výstavní výbor a předala česko-slovenský pavilon výstavnímu výboru v New Yorku, který se zde vytvořil.

Budova byla efektně obložena keramikou a sklem. Pavilon se nacházel v severní části výstaviště na Kongresové ulici, poblíž Laguny národů, mezi pavilony Sovětského svazu (v druhém roce trvání výstavy American Common) a Japonska. Na průčelí nad velkým státním československým znakem se skvěl citát Jana Amose Komenského v angličtině: "Po všech dobách útlaku se vláda věcí tvých k tobě opět navrátí, ó lide český." Antonín Heythum díky svým bohatým zkušenostem navrhl vyvážený interiér. Restaurace byla provozována na střeše pavilonu, odkud se hostům nabízel nádherný výhled na Lagunu národů.

3.1.4 ČESKOSLOVENSKO NA SVĚTOVÉ VÝSTAVĚ EXPO '58

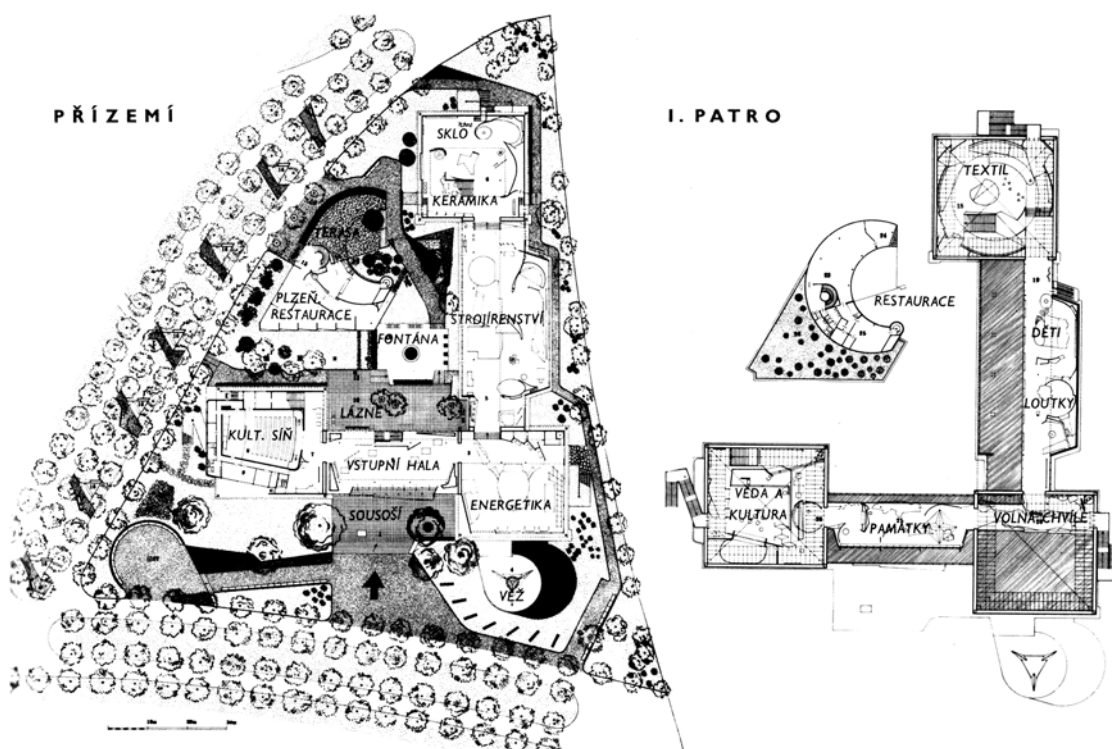
V roce 1955 byl položen základní kámen Světové výstavy v Bruselu, neoficiálně přezdívané Expo '58. O účasti na ní rozhodla vláda ČSR již 26. 10. 1955. Toto usnesení navrhovalo požadovat od organizátorů bezplatné přidělení 35 000 m² výstavní plochy a postavit pavilony o rozloze maximálně 10 000 m².

obr.7. Perspektivní pohled na čeký pavilon

Belgický generální komisariát nám přidělil plochu 12 500 m² v sousedství pavilonů SSSR a Maďarska, kousek od brány Národů u severního okraje výstaviště. V létě 1956 byla vypsaná architektonická soutěž, v jejíž užší části bylo posuzováno 8 návrhů. Vybrán byl projekt architektů Františka Cubra, Josefa Hrubého a Zdeňka Pokorného. Stavět se začalo roku 1957. Generálním dodavatelem stavby byl Stavosvit Gottwaldov (název města Zlín v letech 1949-1989). Střízlivá, ale ladná a účelová budova ze tří krychlí bez oken obložená žlutými deskami, zdobenými mozaikou z jantarového skla. Krychle byly spojeny oboustranně prosklenými halami. Za dispozicí pavilonu do tvaru obráceného písmene L, která respektovala trojúhelníkový půdorys přiděleného pozemku, byla umístěna polokruhová patrová restaurace Praha. Na vzniklém nádvoří dotvářelo prostor "Karlovarské vřídlo" se třemi nymfami od sochařů Jana Kavana a Jana Simoty. Před hlavním průčelím poutala pozornost příchozích věž štíhlé konstrukce, v níž se zvolna otáčelo oběžné kolo Kaplanovy turbíny. Mezi schodištěm a řadou prosklených dveří členilo plošinu sousoší Vincence Makovského Nový věk.

Hlavním scenáristou byl Jindřich Santar, mezi dílčími scenáristy byl Alexej Plůdek. Motiv expozice "Jeden den v Československu" se odrážel i v rozdělení výstavy do tří částí - Práce, Odpočinek a Kultura, které odpovídají fázím pracovního dne.

obr.8. Dispozice výstavního pavilonu v Bruselu

Vstupní hale dominovala vitráž znázorňující šťastnou rodinu, z jejíž idyličnosti se nedalo vyčíst, že v tomto státě jsou fyzicky likvidováni "nepřátelé socialismu". Vpravo ze vstupní haly vešel návštěvník do sekce Energetika, kde jeho smysly upoutal rozsvěčující se prostorový model atomu uranu, praskot sršících elektrických nábojů a neonové trubice, efektně osvětlující prostor nad betatronem, což byla aparatura na zkoušení kvality odlitků radioaktivním zářením. Přístroj krytý betonovým bunkrem byl v provozu a návštěvníci mohli sledovat na obrazovce nebo kulatými okénky s 1,5 m tlustým sklem, co se v kobce tohoto monstra odehrává. Dále byla v hale maketa atomové elektrárny a nad ní byl popsán objev radioaktivity, s nímž bylo spjato město Jáchymov. Vodní díla reprezentovala Vltavská kaskáda. První polarograf měl spolu s doprovodným textem osvětlit objev profesora Jaroslava Heyrovského, princip a význam polarografie. Těžké strojírenství se

prezentovalo šesti obráběcími stroji, z nichž vynikla kolosální vodorovná vyvrtávačka WD 200 ze Škody Plzeň.

V posledním traktu pavilonu byli návštěvníci seznámeni s tradičně kvalitním průmyslem sklářským. Na černém pozadí svítily přes 200 let staré vázy. Podle návrhu Karla Svolinského byla vytvořena vitráž Z venkova a měst. Zaujala řada Vesmír (humorná personifikace planet sluneční soustavy ve formě pohádkových figurek) od Jaroslava Brychty v provedení železnobrodských sklářů, fontána v podobě skleněného stromu, mozaika J. Kaplického Hold sklu a množství ukázek moderního i uměleckého sklářství. Po schodech se návštěvník dostal do mezipatra, kde se nacházela málo přesvědčivá expozice Zemědělství.

Nejzajímavějším exponátem tohoto úseku byla mikroskladovna, která byla v provozu po celou dobu výstavy. Naše nejúspěšnější potravinářské odvětví reprezentovalo ještě dioráma chmelnice a historie výroby piva v Čechách.

Schodiště přivedlo návštěvníky do I. poschodí, do vysoce oceňované části nazvané jednoduše Vkus. Módní návrháři, aranžéři a výtvarníci svými exponáty dokazovali, že se vracejí svými motivy ke kořenům lidového umění a k přírodě. Čtvero ročních období tematicky rozčlenilo ukázky spotřebního zboží, hlavně textilního. Přehled zahraničních hospodářských styků Československa uzavíral první a nejrozsáhlejší výstavní komplex - Práce v ČSR.

Druhou část expozice, Odpočinek, otevíral tematický celek Děti a loutky. Řada loutkových prosceníí dokumentovala bohatou tradici loutkového divadla u nás počínaje doktorem Faustem Matěje Kopeckého a konče Spejblem a Hurvínkem Josefa Skupy. Zasloužený obdiv sklízel symbolický strom, do jehož dutiny umístil Jiří Trnka scénu z loutkového filmu Sen noci svatojánské. Další strom odhaloval krásu dřeva jako materiálu, ušlechtilost a neohraničenou mnohotvárnost hraček, které z něj přímo vyrůstaly. Oddílu Kráasy země a historické památky bezesporu kralovala tapiserie Československé hrady a zámky. Na tomto nástěnném koberci o rozměrech 10 x 3 m pracoval profesor Antonín Kybal s 10 svými žáky přes půl roku. Dílo zobrazuje 150 památkových objektů Československa. Působivost nechyběla výřezu vnitřní stěny Znojenské rotundy s věrnou napodobeninou fresek, kopii oltáře z kostela sv. Jakuba v Levoči, ani modelu Telče. Nad exponáty byl efektně umístěn model pozdně gotické klenby.

Poslední část, Kultura, začínala celkem Věda a písemnictví. Důraz byl kladen na husitské "revoluční tradice", byla však vzpomenua i osobnost Jana Amose Komenského. V novější literatuře byla poplatně době věnována největší pozornost Juliu Fučíkovi. V sekci Hudby byl nejpřitažlivější atrakcí polyekran, zařízení promítající střídavě na sedmi bílých nepravidelných plochách, rozmístěných na černém pozadí. Tento přístroj (v projekční kabině bylo 15 promítaček) navrhli architekt Josef Svoboda a Emil Radok. Pro polyekran byl Emilem Radokem vytvořen program Pražské jaro. Uměleckým pořadům sloužila Kulturní síň, jejíž program připravovali Alfréd Radok, Ján Roháč a jako scenárista a asistent režie Miloš Forman. V rámci Kulturní síně přichystal Alfréd Radok překvapení, které znamenalo celosvětovou senzaci - **Laternu magiku**, dokonale sladěné spojení živého divadelního představení s filmovou projekcí. Představení Laterny magiky měla obrovský úspěch a hlavní měrou se podílela na proslulosti, jíž se československé expozici dostalo.

Restaurant Praha se skládal z několika samostatných restaurací (lidové, francouzské, plzeňské). Největší cti se mu dostalo při návštěvě krále Baudouina, který vzdal hold Prazdroji tím, že jako abstinent poprvé v životě pil pivo - samozřejmě plzeňské.

Mimo vlastní pavilon měla ČSR své exponáty v Mezinárodním paláci vědy, kam byla pozvána spolu s dalšími 15 vybranými zeměmi, a v galerii Mezinárodního paláce umění, avšak podíl na výstavě 50 let moderního umění byl hodnocen jako neúspěch. 23. a 24. 7. proběhly na Expo '58 československé národní dny. Od 23. do 28. 7. hostovala opera Národního divadla s představeními Prodané nevěsty a Její pastorkyně v královském divadle. Koncertu České filharmonie v sále Velkého auditoria se zúčastnila belgická královna Alžběta. Divadlo Spejbla a Hurvínka absolvovalo 6 vyprodaných vystoupení v malém auditoriu.

19. 10. o půlnoci skončila ohňostrojem a slavnostním spuštěním belgické vlajky a vlajek zúčastněných států Světová výstava v Bruselu. Československá účast na Expo '58 přinesla pronikavý úspěch, čehož důkazem je ocenění československého pavilonu jako celku nejvyšší cenou, Zlatou hvězdou za nejlepší pavilon, udělenou 15. 9. 1958 generálním komisařem baronem M. de Fernig československému generálnímu komisaři ing. F. Adámkovi. Dále ČSR získala čtvrtý největší počet velkých cen (56), k tomu ještě množství čestných diplomů, zlatých, stříbrných a bronzových medailí. Pavilonem ČSR prošlo 6 milionů návštěvníků. Na druhé straně byl život v ČSR zde byl prezentován až demagogicky jednostranně. Expozice byla prokládána optimistickými citáty Klementa

Gottwalda, Viliama Širokého, Antonína Zápotockého, Antonína Novotného a dalších komunistických prominentů.

Československý pavilon byl po výstavě rozebrán a o rok později znovu postaven v severozápadním cípu pražského výstaviště. V roce 1991 však objekt vyhořel, byl stržen a jeho polohu připomíná sotva znatelný půdorys. Plocha slouží jako parkoviště a zázemí lunaparků. Restaurace pod názvem Praha-Expo našla své místo nad Vltavou na východním okraji Letenských sadů. Sousoší Nový věk bylo umístěno před pilířovým portikem budovy Federálního shromáždění, nynějšího sídla rozhlasových stanic Svoboda/Svobodná Evropa a Kaplanova turbína byla instalována dle svého původního určení v elektrárně na přehradě Orlík.

3.1.5 ČESKOSLOVENSKO NA EXPO '67 V MONTREALU

Pořadatelé přidělili Československu obdélníkový výstavní pozemek na ostrově Notre-Dame mezi italským a venezuelským pavilonem. Celková rozloha pozemku byla 5 043 m², z čehož zastavěná plocha činila 3 000 m² a zbytek byl upraven sadově. Na budovu pavilonu a restaurace byla v únoru 1965 vypsaná veřejná soutěž, v níž první cenu obdržel návrh architektů Miroslava Řepy a Vladimíra Pýchy. Výstavní budova mohla být v přízemí prosklená bez ráků, neboť celá hmota stavby spočívala na čtyřech rohových pilířích, což ostře kontrastovalo s prvním patrem bez jediného okna, obloženým hurdiskami potaženými speciální světle bezovou glazurou. Jednoposchodová budova měla excentricky položené atrium.

Pro mezinárodní tematický pavilon Člověk ve společnosti vytvořil Jiří Trnka tři loutkové scény, přičemž ironicky rozvedl myšlenku, že vynálezy vznikaly díky lidské lenosti. Mezinárodní porota vybrala mezi 50 soch expozice Sochařství 20. století plastiku Vladimíra Preclíka. V tematickém mezinárodním pavilonu Člověk výrobce bylo umožněno ČSSR vystavovat dva obráběcí stroje.

V I. poschodí čekaly zásluhou scénografa Josefa Svobody v celku Symfonie další klenoty - polyvize a diapolyekran. Pomocí kombinované projekce diapozitivů na 112 krychlí 6x6 cm, které se vysunovaly a opět zasunovaly do plochy, bylo dosahováno působivých dojmů. Emil Radok pomocí diapo-lyekranu umělecky ztvárnil stvoření světa.

Polyvize se skládala z 11 projektorů a 28 diaprojektorů, efektně využívala polopropustných zrcadel a musela ke svému provozu registrovat 5 300 000 informací.

obr. 9 Pohled na pavilon Československa

Ve výčtu úspěchů nesmí chybět **Kinoautomat** - první filmové interaktivní zařízení na světě. Jeho sál byl umístěn v suterénu pavilonu. Získal si přízeň diváků nápadem Radúze Činčery, že obecnstvo mohlo šestkrát v průběhu filmu stisknutím zeleného nebo červeného tlačítka na opěradle sedadla rozhodnout o variantách pokračování. Protagonistou byl Miroslav Horníček, který nejen shlížel z plátna, ale navíc navazoval kontakt s publikem.

3.1.6 ČESKOSLOVENSKO NA EXPO '70 V ÓSACE

Pavilon projektovali architekti Aleš Jenček, Vladimír Palla a Viktor Rudiš. Autory libreta byli Jan Skácel spolu s Adolfem Kroupou. Ústřední námět scénáře byl "Člověk a čas". Toto pojetí času v jeho lidské dimenzi dále rozváděla témata "Čas radosti", "Čas úzkosti", "Čas naděje".

Náš pozemek vklíněný mezi Velkou Británií a Brazílií čelem do Pátečního náměstí ve východním cípu výstaviště poblíž východní brány se rozkládal na ploše 7 200 m², zastřešeno bylo 1 550 m², restaurace, prodejna a kanceláře měly celkovou rozlohu 850 m².

Stavba pavilonu byla podřízena výstavnímu účelu, ocelová konstrukce se držela země svým horizontálním charakterem. Dominantním architektonickým prvkem byla střecha připomínající pergolu s masivním přesahem přes skleněný plášť stavby. Přirozeným centrem kompozice byl zvýrazněný tubus kinosálu, jehož dvě protažené zakulacené zdi obložené tyrkysovou skleněnou mozaikou se zdvihaly nad úroveň střechy. Prosklený obvodový plášť a výstavní plochy v bezprostřední blízkosti pavilonu umocňovaly prolínání exteriéru a interiéru. Tím byla realizována základní filosofie budovy pavilonu - otevřenost a pronikání výstavních ploch vně a uvnitř stavby. Náš pavilon obdržel zvláštní cenu od Japonského ústavu architektury, který jej ohodnotil jako výborný. Takovým ohodnocením vyznamenal Japonský ústav architektury, jehož členem byl Kenzó Tange, pouze tři nejlepší pavilony

obr. 10 Vstupní část československého pavilonu

Scénář expozice, který vsadil na působení hlavně výtvarného umění, zdůraznil tuto linii tím, že se soustředil na tři lidstvu již dávno známé materiály - sklo, kov a dřevo. U vstupu do pavilonu byla umístěna zeměkoule od Karla Malicha, na níž měla červená tečka v centru Evropy Japoncům ozřejmit, kde leží vzhledem k Japonsku Československo. Dílo tohoto sochaře zároveň vyprovázelo návštěvníka těsně před opuštěním pavilonu, kde jeho stolec vybízel k zanechání zápisu v podpisové knize. Zajímavý byl soubor skleněných koláží Jiřího Koláře, které přiváděly návštěvníka k jednomu z vrcholů expozice, a sice skleněnému mraku René Houbička, jenž symbolizoval stahující se mračna nad

československou společností. Skleněná Řeka života od S. Libeňského a J. Brychtové procházela všemi základními tematickými partiemi expozice. (Po skončení výstavy byla tato skleněná řeka rozřezána na tři kusy a pak teprve prodána.) Také Stanislav Libeňský vyjádřil svůj prostoje k okupaci Československa, okovaná bota otištěná v jednom bloku Řeky života byla více než výmluvná, bystrému oku stranických a státních orgánů však tato drobnost neunikla a exponát musel být ještě před instalací upraven, aby ideologicky vyhovoval.

Dalším zjevným protestem umělce byla působivá Hrozba války od Vladimíra Janouška, zasvěceným známá pod názvem Vstup vojsk. Dojem této kompozice umocňovalo její prolínání z exteriéru do interiéru. Sugestivní kreatury pěti železných vojáků ("pět spřátelených armád") pronikaly až do vnitřku pavilonu (vnitrozemí Československa), kde je autor nechal dojít až ke kyvadlu času (symbol pomíjivosti všech diktatur). Plastika Kámen a oheň alegoricky připomínala oběť Jana Palacha. Kopie poustevníka Onufria od Matyáše Bernarda Brauna z lesního komplexu v Kuksu vyjadřovala úzkost, ale zároveň i naději.

Slovenský folklór dýchl na převážně japonské návštěvníky z kompozice lidových hřbitovů od Vladimíra Kompánka. Na tuto část navazovala expozice lidových úlů, jež měly podobu lidských postav. Tematicky jako boj dobra se zlem byla pojata část, jíž vévodila kovová plastika svatého Jiří z třetího nádvoří Pražského hradu, jemu pak sekundovaly svatojiřské skulptury lidových řezbářů. Velké skleněné plochy použil pro své moderní vitráže Čestmír Kafka. Čestného místa se dostalo odlitku bronzové sochy Vítěz od Jana Štursy v závěru expozice. Komplexní dojem dotvářela impresivně laděná hudba Zdeňka Lišky, doplňovaná zvukem originálních historických zvonů. Před pavilonem byl umístěn velký barevný kaleidoskop.

3.1.7 ČSFR NA EXPO '92 V SEVILLE

Ve veřejné soutěži zvítězila dvojice libereckých architektů Martin Němec, Ján Stempel. Jejich projekt si bral za vzor meziválečný funkcionalismus. Objekt měl čtyři úrovně - v přízemí byly kanceláře generálního komisaře, restaurace (menší postranní vchod směrem od švýcarského pavilonu) a obchod, v prvním patře se nacházelo technické zázemí kanceláří a částečně už začínal výstavní prostor, druhé patro bylo tvořeno zábradlím

lemovanou plošinou pro návštěvníky. Ostatní prostor již byl vyhrazen jevištním kulisám a pod stropem zavěšeným osvětlovacím zařízením.

Z důvodu změny náplně expozice se stalo, že interiér budovy byl z hlediska funkce výstavního prostoru nevhodný, členěný pouze plošinou pro návštěvníky. Velké vnitřní prostory se snažily zaplnit skleněné skulptury, které se měly stát protagonisty uměleckého představení. Expozice byla pojata jako barvami hýřící, efektně nasvětlovaná skleněná féerie. Divákům na plošině se otevřel fantazijní skleněný svět, který dotvářela hudba Michala Pavlíčka. Celé představení trvalo zhruba osm minut. Kompozice měla vyjadřovat "ranní rozbřesk, polední žár i tiché usínání noci". Uprostřed plošinu členily silné lepené desky, umělecké dílo Vladimíra Kopeckého, údajně největší umělecky zpracovaná skulptura z plochého skla na světě. Po výstavě byl o tento výtvar velický zájem, bohužel sklo bylo zalito v betonu a nebylo možno ho bez újmy vyjmout.

obr. 11 Vstup do pavilonu

Po skončení výstavy byl československý pavilon, americkým odborníkem na světové výstavy Alfredem Hellerem nazývaný "a packing crate" neboli zabalená bedýnka, prodán zásluhou Zdeňka Koudelky. Jednou z podmínek, kterou kupující španělský architekt José Luis Manzanares akceptoval, bylo zachování nápisu - Checoslovaquia.

3.1.8 TAEJON 1993

Na Světové výstavě v Taejonu se naše země v rámci světových výstav poprvé prezentovala jako Česká republika. Autorem scénáře, výtvarného i architektonického řešení včetně kompletní realizace pavilonu byl akademický architekt Petr Fuchs. Vzhledem k tomu, že pořadatelé pozvali účastníky pozdě, bylo na přípravu málo času. Nově vzniklý státní útvar nestanovil pro akci dostatečně vysoký rozpočet. Naše expozice na stísněném prostoru 162 m² Korejce nijak zvláště neoslovila a návštěvníci ji během několika minut opouštěli. Očekávaný úspěch nesklidila ani tradiční expozice uměleckého skla.

3.1.9 ČR NA EXPO 2000 V HANNOVERU

Na základě vítězného scénáře vypsala KGK ve spolupráci s Českou komorou architektů soutěž na návrh pavilonu, v níž zvítězil návrh ing. arch. Marka Chalupy, ing. Milana Jírovce a kolektivu (ing. arch. Miroslav Holubec, ing. arch. Štěpán Chalupa, Martin Rusin a ing. arch. Kamila Venclíková) z D. U. M. architekti.

Účast už od počátku provázelo mnoho zmatků a problémů. Scénář expozice se od vzniku projektu pavilonu několikrát změnil a jeho motto znělo „Kousek harmonie v neklidném světě“. Náplň českého pavilonu tedy plně nekorespondovala s tématem EXPO, „Člověk - příroda - technika“, přesto však interiér působil na návštěvníky příjemně svým vzhledem a zejména nádhernou vůní silic obsažených ve dřevu, z něhož byl zhotoven.

obr. 12 Pohled na český pavilon

Dominantou vstupní části byla skupina historických českých madon vedle novodobých madon na fotografiích Pavla Máry. Za hlavní exponát lze považovat repliku

kaple Sv. kříže z Karlštejna, v níž byl promítán audiovizuální program režiséra Rudavského, který podle reklamních materiálů měl působit na diváky magicky. V zadní části pavilonu byly poněkud neústrojně umístěny populární „taháky“ naší expozice. Bludiště ze zrcadel v „knižní věži“, známé i z Městské knihovny v Praze, a „stroj na reinkarnaci“, kde počítač zabududoval vaši tvář do postavy z vašeho minulého života, kterou vám pak barevně vytiskl a kde byla stále fronty. Pavilon byl pak doplněn v dolní části nezbytnou českou restaurací a prodejnou suvenýrů.

Celkové shrnutí československé účasti na mezinárodních výstavách

Česká účast na světových mezinárodních výstavách se dá obecně označit jako úspěšná. Velký ohlas mělo Československo v Bruselu 1935, v Paříži 1937, v Bruselu 1958, v Montrealu 1967 i v Ósace 1970. Je paradoxní, že největší z těchto úspěchů spadají do období bývalého socialistického režimu. Nedají se též označit za úspěchy pouze české, neboť se v této době pochopitelně jednalo o expozice federativní.

Po roce 1989 se české výstavnictví na mezinárodní scéně zatím bohužel nijak zvlášť výrazně neprosadilo.

4 SOUČASNOST

4.1 AICHI 2005

Moudrost přírody - hlavní téma

Světové výstavy vždy odrážely aktuální trendy vývoje společnosti. 19. století bylo okouzleno technikou a postupem průmyslové revoluce. Ve 20. století se svět zmenšil díky informačním technologiím. 21. století charakterizuje uvědomění si dluhu vůči přírodě. Proto je téma EXPO 2005 Aichi jednoznačné - "Moudrost přírody".

EXPO 2005 Aichi je ideální příležitostí pro spojení všech sil a kultur světa v tomto úsilí. Svět 21. století se musí naučit využívat co neefektivněji zdroje naší planety, ale také uplatnit veškerou svou moudrost s cílem nalézt způsob, jak žít a řešit problémy moderní doby, jako jsou základy přežití, otázky životního prostředí, populace, výroby energie a potravin v souladu s přírodou. Proto je tato výstava japonskými organizátory také nazývána "Výstavou globální harmonie".

Podtémata výstavy EXPO

Příroda jako univerzální základ

Lidstvo 21. století by mělo nalézat inspiraci a nové směry své existence v modelu civilizace kosmického věku, v posledních úspěších vesmírných technologií a dějinách Země. Je nutné hledat nové způsoby řešení problémů populace a životního prostředí prostřednictvím nezkreslených experimentů využívajících biotechnologie a informační technologie.

Umění života

Umění a každodenní zvyky kultur celého světa by měly inspirovat k tvořivým myšlenkám jak žít a hledat nové způsoby života v 21. století.

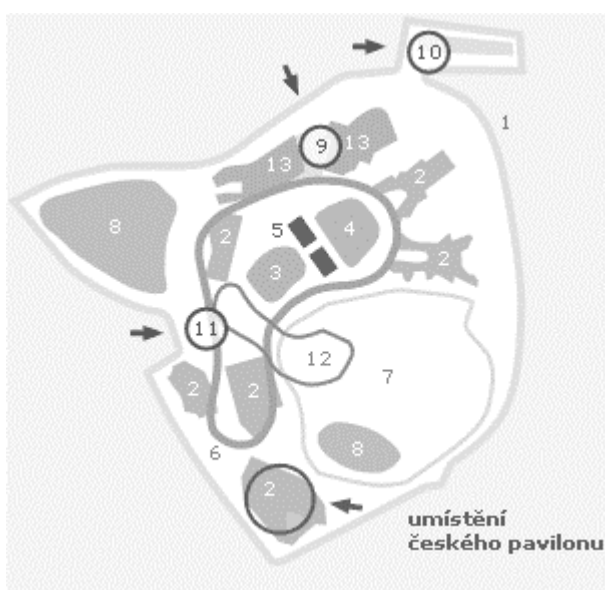
Vývoj ekospolečenství

Toto téma směřuje k demonstraci moderní recyklační společnosti 21. století, jejímž cílem by mělo být dosažení ideální rovnováhy mezi společenským rozvojem a životním prostředím. EXPO 2005 Aichi chce přispět prostřednictvím experimentálních prototypů,

praktických demonstrací a vytvořením globální sítě techniků, odborníků a běžných občanů k hledání strategií a metod potřebných k dosažení růstu v nové dimenzi.

Výstavní areál

Výstavní areál "Park mládí" je budován s mimořádnou péčí a s ohledem na okolní přírodu. Celý komplex bude mít 173 hektarů, na kterém se představí Japonsko jako hostitelská země, oficiální účastníci, mezi nimiž je i Česká republika a neoficiální účastníci. Komplex je dále propojen globálními prostory, které budou sloužit kulturním akcím.

1. Hlavní areál

2. Globální společné prostory

- celkově 6 prostorů s expozicemi oficiálních účastníků

3. Zahrada Dai-Shibafu

- prostor pro mezikulturní symfonii

4. Kapří rybník Koi

- pódium pro kulturní vystoupení na téma: "Země, planeta vody"

5. Plavecký bazén a kluziště

6. Globální dům

7. Globální smyčka

- stezka, která bude spojoval šest globálních společných prostor

8. Lesní zóna

9. Potraviny a zemědělství

10. Japonská zóna

11. Výstavní plochy neoficiálních účastníků výstavy

12. Prostor Kaisho

- na tuto převážně zalesněnou plochu bude symbolicky převedena koncepce a téma EXPO 2005 Aichi

13. Citizen's Exchange Plaza

- plocha pro interaktivní zapojení občanů, výměnu informací a společnou aktivitu

Architektonické řešení interiéru českého pavilonu

Autor: Ing. arch. Jiří Buček

Česká účast na EXPO 2005 v japonském AICHI je na rozdíl prezentace minulých let poprvé prezentována jediným kompaktním týmem scénografa, výtvarníka, architekta a režiséra, kteří se všichni podíleli na návrhu. Tím odpadne odborníky kritizovaná propast mezi architekturou pavilonu a expozicí.

K upoutání pozornosti návštěvníků může každý účastník použít pouze jižní průčelí svého pavilonu, který je unifikovaným modulem dodaným japonským organizátorem. Předsazená fasáda českého pavilonu reflektuje hravost expozice a nabízí soudobý design vytvořený velmi lapidárními prostředky. Zvlněná plocha z mnohonásobně se opakujícího prvku - dřevěných kónických tyčí - vzdáleně připomíná ladné křivky i mnohočetné struktury podobné přírodním motivům. Díky několikatisícovému počtu a různému pootočení jednotlivých prvků se pohybujícímu návštěvníkovi pozorovaná struktura neustále proměňuje, dostává se do jakéhosi pohybu - obžívá.

obr. 13 Průčelí pavilonu

Architektonický koncept vytváří prostor pro primární poslání pavilonu - zajistit kvalitní výstavní scénu. Stupňovité hlediště arénového typu se samo stává prostorem instalace dalších výstavních objektů umožňujících aktivní zapojení návštěvníků a přispívá

tím k rozostření klasického vnímání - aktivní scéna a pasivní hlediště. Návštěvník je vtažen tímto propojením do děje hry. Zvukové a vizuální objekty renomovaných výtvarníků stírají rozdíly věku a postavení, provokují aktivitu a kreativitu. Stupňovitá aréna nabízí zároveň posezení a ztišení v mírně zešeřelém prostoru s drobnými světelnými průduchy. Závěr scény v 1. patře poskytuje prostor pro prezentaci regionů.

Velkorysý prostor expozice využívá výhody dvou modulárních jednotek zakoupených pro českou účast. Expoziční prostor na úrovni přízemí je širokou rampou propojen s foyerem, ze kterého návštěvník může navštívit malý kinosál - prostor multivize, restauraci, obchod a odebrat si propagační materiál na infopanelu u výstupu.

Průčelí pavilonu

Autorka: Barbora Škorpilová

Vstupní fasáda má vyjadřovat energii, pohyb a symbolizovat jakousi vertikální louku. Hledali jsme pro tento pocit jakousi zkratku. Současně jsem se snažili, aby exteriér pavilonu souvisel a doplňoval i vnitřní expozici Petra Nikla a jeho týmu, která je postavena na principu hravosti, pohybu a náhodných zvuků. Hledali jsme formu, strukturu, která by byla schopna výše uvedené v sobě obsáhnout a samozřejmě i jednoznačně upoutat kolemjdoucí. [5]

Fasáda je navržena jako dřevěná struktura z třiceti tisíc dřevěných hranatých zužujících se tyčí o profilu čtyřikrát čtyři centimetry a délce 1,3 metru. Tyče budou uspořádány v pravidelném rastru, otáčejíc se podél své vertikální osy a budou nakloněny tak, aby kolemjdoucímu vytvářely iluzi pohybu. Barevně upravené tyče budou časem a povětrnostními podmínkami samozřejmě stárnout, měnit barvu tvar - budou se kroutit a budou vydávat zvuky. Fasáda se tak stane průběžně se měnícím organismem. [5]

Expozice: Zahrada fantasmie

Autor koncepce: Petr Nikl

Expozice Zahrada fantasmie a hudby jako:

České hřiště obrazotvornosti

Herní vizuálně zvukový prostor

Interaktivní prostředí pro hry se zvukem, světlem, barvou a pohybem

Orchestřiště objektů, umožňujících pocítit vlastní rezonanci s materiálem, prostorem a ostatními návštěvníky

Organická sestava nástrojů, určených k vyvolávání asociací přírody

Krajina pomůcek, rozněčujících obrazotvornou imaginaci pomocí reflexe přirozených zvuků a světelných jevů

Všechny nástroje v prostoru Zahrady fantazie a hudby budou maximálně funkční tak, aby mohly být vodiči nehmotných jevů přírody. Příroda bude asociována prostřednictvím reflexe jejích přirozených kvalit - světla, tmy, pohybu, klidu, tónů, hlasů. Prostor se tak stane velkou platónskou jeskyní, ve které bude skutečnost vnímána skrze své odrazy.

Koncepce hlavní expoziční části počítá s autorsky aktivním vkladem každého návštěvníka. S příspěvkem jeho "vnitřní přírody" a přirozenosti. S předpokladem, že každý z nás je nositelem tvořivé kreativity.

V prostoru expozice nejsou přítomny objekty využívající elektroniku, počítače, videoprojektory či reproduktory. Jedinou energií, rozeznávající zvukové nástroje a rozechvívající světelné objekty, se tak stanou doteky návštěvníků. Objekty nebudou uzavřenými uměleckými díly, ale budou vydávat své plody při fyzickém kontaktu s návštěvníky. Prostor se tak rozezní nekonečnou a náhodnou symfonií. Zahrada fantazie a hudby se stane otevřeným kreativním polem, místem pro zastavení a sebereflexi.

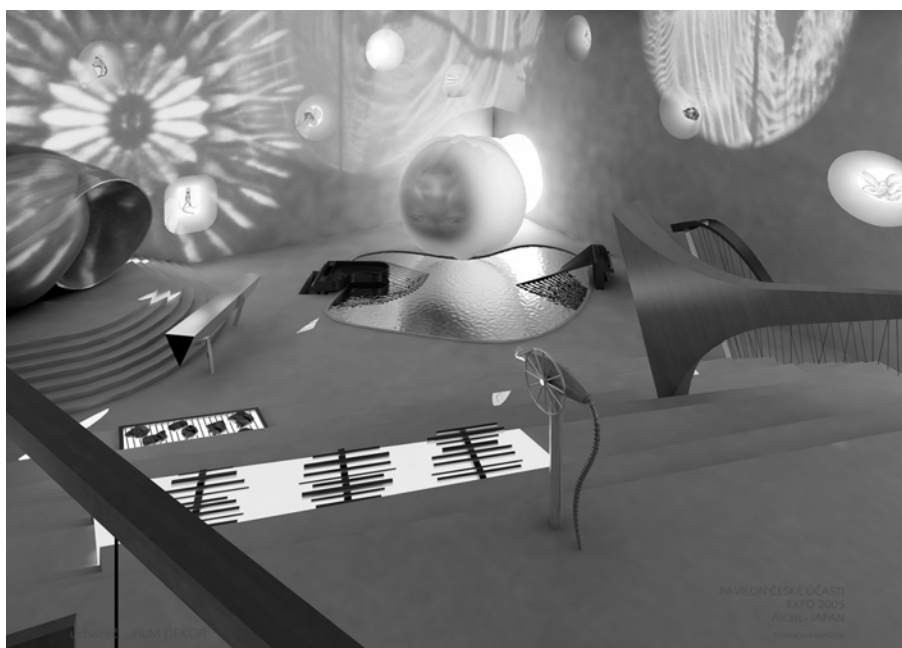
V prostoru expozice bude umístěno 9 nástrojů zvukových a 9 objektů optických. Prostředí je nasvíceno několika soustřednými světly, které rozehrávají stěny expozice odrazy vodní hladiny bazénu. Vodní bazén zůstává hlavním optickým zdrojem světelného pohybu. Další optické objekty fungují na jednoduchém principu dírkové komory - camery obscury. Dalšími vizuálními objekty jsou kaleidoskopické systémy, rozkládající a vstřebávající své okolí. Zvukové nástroje rezonují různými přírodními materiály, některé budou ústí do vody bazénu. Nástroje jsou volně rozmístěny po celém prostoru. Ve stěnách haly jsou umístěna drobná okýnka, na jejichž matných sklech jsou technikou vitraje převedeny přírodní motivy umělců z okruhu art brut - (mediumně

pracujících tvůrců). Ve stěně je také umístěn sluneční vikýř - otvor se soustavou zrcadel, umožňujících v slunečných dnech co nejdelší přítomnost slunečních paprsků

Autory objektů jsou:

Petr Lorenc, Ondřej Smeykal, Martin Janíček, Jaroslav Kořán, Milan Cais a Petr Nikl.

Jsou to umělci, kteří se zabývají současně vizuálními, hudebními i divadelními formami.[5]

obr. 14 Model interiéru výstavy

5 BUDOUCNOST SVĚTOVÝCH VÝSTAV

V současné době se někdy hovoří o konci světových výstav. Nové způsoby masové komunikace, jako například internet; umožňují rychlé získávání informací ze všech částí světa a také z ekonomického a ekologického hlediska se zdá být organizování megalomanských světových výstav neúnosné. Je jisté, že bude muset dojít k jejich proměně. Tradiční témata moderních světových výstav - technický pokrok, vědecký vývoj, prezentace rozvoje národních společností se postupně stala méně zajímavými. Vyvíjejí se i nosná témata světových výstav; orientují se na ekologii a vize budoucího světa, s tím, že hledají co nejkomplexnější řešení přicházejících problémů (viz. současná nejaktuálnější výstava AICHI)

Vzrůstající důležitost ekologie vyžaduje nově pojatou prezentaci. Do popředí se vrací sociální problematika, ale ne v úzkém chápání 20. století, regionálně omezená -bude nutno se na věc dívat globálně a na základě toho hledat řešení. V nejbližší době dojde ke střetu dvou tendencí, který se možná odrazí i na expozicích světových výstav, a to trend pragmaticky a často i bezohledně prosazující globalizaci, a proti němu se čím dál tím ostřeji profilující obrana volající po maximálním možném zachování kulturní rozmanitosti, jakožto zdroji inspirace v rámci vzájemného poznávání a prolínání kultur. Je třeba najít protiváhu světa virtuální reality a bezduchého konzumu

Dalším úkolem světových výstav by měla být pomoc dnešnímu člověku, aby se orientoval v záplavě informací a také to, aby si ověřoval fakta studiem jiných pramenů. Doprovodné akce světových výstav jako kongresy, semináře, festivaly, národní dny, koncerty, filmové festivaly, partnerské dny, otevřené tematické prezentace by měly pomáhat udržovat schopnost vzájemné komunikace.

Návštěvník by se měl stát „aktivní součástí“ expozice a výstavy by už neměly být pouhou sebereprezentací jednotlivých národů, ale měly by mít svůj hlubší obsah, být opravdu něčím přínosným pro všechny ostatní, ne však už v oblasti průmyslového pokroku, ale spíše v oblastech, které se zabývají zachováním života vůbec.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [2] SANTAR, Jindřich. *EXPO 58 : světová výstava v Bruselu*. 1. vyd. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury a umění n.p. 1961. D 13*10209
- [3] HALADA, Jaroslav, HLAVAČKA, Milan. *Světové výstavy : Od Londýna 1851 po Hannover 2000*. 1. vyd. Praha : Libri, 2000. ISBN 80-7277-012-8.
- [4] OSEKA, Andrzej. PIOTROWSKA, Anna. *Styl Expo*. Drukarnia narodowa v Krakowie 1970. A-73-1858
- [5] Kroupa, Jiří. *Umění na Jubilejní výstavě před sto lety*: Národní galerie v Praze. ISBN 80-7035026-1
- [5] *EXPO 2005* [online]. <<http://www.expo2005.cz>>